

VRIJWILLIGERS Zagen aan knotwilgen bij Fort bij Spijkerboor

Snoeien in een landschap dat niet Hollands kan

Het Fort bij Spijkerboor is in winterslaap. Pas op eerste paasdag gaat het grootste bastion van de Stelling van Amsterdam weer open. Maar ook op deze winterse vrijdagochtend is het hek van het slot in Westbeemster. Hoog tijd om de dik vijftig knotwilgen te snoeien.

Arnold Aarts

Westbeemster ■ Marc van Schie is in opperbste stemming. De coördinator van de afdeling Zuid-Kennemerland van het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN) spreekt van een 'heerlijke opkomst' als hij om kwart voor tien de groep met twintig vrijwilligers rondkijkt. En dan de omstandigheden. „De polder met zonlicht, mist, kou en waterdamp. Hollander dan dit kan niet.”

Van Schie stuurt een groep met honderdvijftig groenliefhebbers aan die klusjes in de natuur opknappen. Omdat ze het leuk vinden, maar ook omdat vrijwilligers vandaag de dag onontbeerlijk zijn om de gebieden van Natuurmonumenten en Landschap Noord-Holland te beheren. Het handjevol boswachters volstaat niet om de duizenden hectare bij te houden. De tijden dat een boswachter op het gemak de halve dag om zich heen kon koekeleeren, zijn voorbij. Omdat ook steeds meer agrariërs stoppen, blijft beheerwerk liggen dat zij uitvoerden.

Vlaai

De club van Van Schie wordt dan ook steeds vaker benaderd door natuurorganisaties, want die komen structureel handjes tekort. Zoals op landgoederen, in bossen en duinen bij de bestrijding van woekeraars en exoten als de berenklaauw, de Amerikaanse vogelkers en andere prunussoorten. Waar de vrijwilligers voor-

De knotwilgen bij Fort bij Spijkerboor.

FOTO'S CEES HARTMAN

heen eens in de maand bij elkaar kwamen, zijn ze tegenwoordig welkijks aan de arbeid.

Of soms zelfs twee keer in de week, zoals bij het snoeien van de knotwilgen rond de forten. Deze vrijdag is Spijkerboor aan de beurt, zaterdag dat aan de Jisperweg even verderop. Het enige wat de deelnemers bij zich hoeven te hebben, is een opgeruimd humeur en een dosis energie. Voor de ladders, handzagen en takkentangen zorgt Van Schie. „En in het fort staat straks vlaai van de boswachters en koffie.”

Veel instructie hebben de vrijwilligers niet nodig. Het belangrijkste

is dat ze niet elke knotwilg snoeien, maar om en om: alleen die met de dikste takken. Van Schie: „Want de vleermuizen die trekken, hebben een lijn in het landschap nodig. Ook voor hun dekking. En in de vorig jaar gesnoeide bomen komen snel in het voorjaar wilgenkatjes, die stuifmeel produceren voor insecten.”

Van Schie legt uit dat boeren vroeger knotwilgen op hun land hadden om economische redenen. Ze maakten stokken van de takken of stookten ze op. Pas later werd de natuurwaarde van de bomen ontdekt. „Door de zachtheid van het hout ontstaan makkelijk gaten, waardoor

er eenden en uilen in kunnen broeden. Knotwilgen hebben een eigen ecosysteem waarin van alles gebeurt.” Hij is amper uitgesproken of Silvia van den Bosch wijst op een forse paddenstoel in 'haar' knotwilg. „Dat bedoel ik nou. Een knotwilg blijft verrassen.”

Bloeden

Van den Bosch komt net als veel andere vrijwilligers vandaag uit Haarlem, de thuisbasis van de plaatselijke afdeling. Toen ze hoorde dat de rest van de groep richting Westbeemster toog, meldde ze zich aan. „Maar het was een stuk verder dan ik dacht, daarom was ik ook te laat. Ja, het gaat goed. Maar het is voor mij fysiek wel een uitdaging, omdat je boven je hoofd moet werken.” Ze zit nog niet zo lang bij de vrijwilligersgroep. „Toen ik twee jaar geleden ben afgekeurd, ben ik meer om me heen kijken wat ik kon gaan doen. Ik ben graag in de natuur en ik heb tijd, dus dit is ideaal voor mij.”

De groep bestaat volgens Van Schie deels uit gepensioneerden, maar ook uit mannen en vrouwen die een passieve kantoorbaan hebben. Employees wier wereld is beknut door een laptop, vergaderzaal en koffiemachine. Ook huurders van volkstuinen - die in de winter duimen zitten te draaien - helpen mee. Terwijl het snoeien van knotwilgen juist in de koudste maanden van het jaar moet gebeuren, van november tot eind februari. Vanaf maart beginnen ze namelijk alweer

uit te lopen. „Als je dan gaat zagen, bloeden ze dood.”

De vredigheid van het landschap staat haaks op de functie die het fort in vroeger tijden had. Het diende als gevangenis, onder meer voor Engelse piloten, NSB'ers en mannen die weigerden in Nederlands-Indië te vechten. Voordien was het onderdeel van de 135 kilometer lange verdedigingslinie rond de hoofdstad. Artilleriegeschut in de draaibare pantserkoepel herinnert nog aan de defensietaak.

Spijkerboor is een van de weinige forten met twee verdiepingen. De gelegenheidshoveniers mogen binnen van Van Schie tijdens de pauze best hier en daar om een hoekje kijken, maar gelieve niet te gaan rond dwalen. „Ik zou het prettig vinden als we met net zoveel mensen straks naar huis gaan als we zijn gekomen.”

Sportschool

Gemiddeld vergt een knotwilg alras een uurtje zagen en knippen. Te beginnen met de voorkant, de kant van het fort. Straks komt het moeilijke deel, dat aan de waterzijde. Er wordt flink doorgewerkt en niemand klaagt. Waarom ook? De zon domineert voor het eerst sinds maanden het helderblauwe zwerk. Vaak genoeg hebben ze ergens in de regen staan ploeteren. Pittig is het wel, zegt de tien jaar geleden gepensioneerde Hans-Peter Breeuwsma. „Ik hoef vanavond niet meer naar de sportschool.”

„Als je dan gaat zagen, bloeden ze dood.”

„
Het is voor mij
fysiek wel een
uitdaging,
omdat je boven
je hoofd moet
werken